

PASAULES DIENA BEZ TABAKAS - 31.05.2013.

Katru gadu 31.maijā tiek atzīmēta Pasaules Veselības organizācijas (PVO) diena bez tabakas. Tabaka ir viena no pasaulē visvairāk lietotajām atkarību izraisošajām vielām, un tās lietošana ir galvenais novēršamais nāvi izraisošais riska faktors pasaulē. PVO atzīmē, ka tabakas lietošana pasaulē gadā izraisa 5,4 miljonus nāves gadījumu, un aprēķini liecina, ka tabakas izraisīto nāves gadījumu skaits varētu divkāršosies 2020.gadā, ja saglabāsies pašreizējās tendences.¹

Pasaules dienas bez tabakas ietvaros šogad īpaši tiek pievērsta uzmanība tabakas industrijas iniciētas tabakas reklāmas, pārdošanas veicināšanas un pasākumu sponsorēšanas ierobežošanai.

Ir pierādīts, ka tabakas reklāmas un pasākumu sponsorēšanas aizliegšana ir viens no izmaksu ziņā efektīvākajiem veidiem kā samazināt tabakas pieprasījumu.

Neskatoties uz aizliegumu efektivitāti, tikai 6 % no pasaules iedzīvotājiem ir pilnībā pasargāti no tabakas nozares reklāmas, tabakas izstrādājumu pārdošanas veicināšanas un pasākumu sponsorēšanas ietekmes.²

Šogad PVO īpaši aicina valstis īstenot PVO Vispārējās konvencijas par tabakas kontroli 13. pantu un tā pamatnostādnes, kas paredz aizliegt tabakas reklāmu, tabakas izstrādājumu lietošanas veicināšanu un dažādu aktivitāšu sponsorēšanu, lai mazāk cilvēku uzsāktu un turpinātu lietot tabaku. Tāpat visas valstis tiek aicinātas īstenot vietēja, valsts un starptautiska mēroga pasākumus, kas vērsti pret tabakas industrijas centieniem graut tabakas kontroli un atcelt tabakas reklāmas, tabakas izstrādājumu lietošanas veicināšanas, aktivitāšu sponsorēšanas aizliegumus.³

Neraugoties uz plašajiem smēķēšanas ierobežojumiem, Latvijā pieaugušo iedzīvotāju smēķēšanas izplatība ir viena no augstākajām Eiropā.⁴ Saskaņā ar pētījumu datiem, katru dienu smēķē 33,7% aptaujāto iedzīvotāju (47,4% vīriešu un

¹ <http://www.who.int/tobacco/wntd/2013/en/index.html>

² <http://www.who.int/tobacco/wntd/2013/en/index.html>

³ <http://www.who.int/tobacco/wntd/2013/en/index.html>

⁴ Bogdanovica I, Godfrey F, McNeil A, Britton J Smoking prevalence in the European Union: a comparison of national and transnational prevalence survey methods and results. Tob Control 2011;20:e4 doi:10.1136/tc.2010.036103

20,7% sieviešu).⁵ Līdz ar smēķēšanas izplatību, arvien vairāk uzmanības prasa apdraudētākās un neaizsargātākās iedzīvotāju grupas – bērni un pusaudži, kas visbiežāk ir pakļauti tieši pašvajai smēķēšanai (t.i., ir spiesti uzturēties smēķējošu cilvēku tuvumā vai piesmēķētās telpās). Bērniem, kuru vecāki smēķē, nav izvēles – viņi ir spiesti elpot kaitīgos tabakas dūmus. Salīdzinājumam, stundu ilga iknedēļas pasīvā smēķēšana pielīdzināma divām trim izsmēķētām cigaretēm dienā.⁶

Līdz ar to jau kādu laiku plašākā sabiedrībā risinās diskusija, par to, ka bērna apzināta pakļaušana tabakas dūmu iedarbībai ir uzskatāma par fizisku vardarbību. Šādu lēmumu pieņēmusi Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija, konceptuāli atbalstot grozījumus Bērnu tiesību aizsardzības likumā un virzot tos Saeimā otrajam lasījumam.⁷

Pašlaik bērnu tiesību aizsardzības likums teorētiski jau paredz bērna aizsardzību no smēķēšanas, tomēr par šīs normas pārkāpšanu nav paredzēta atbildība.

Jauniešu smēķēšanas aptaujā Latvijā 2011. gadā tika iegūti dati par pasīvās smēķēšanas izplatību. Rezultāti atklāja, ka 44,6% skolēnu dzīvo mājās, kur citi smēķē viņu klātbūtnē, 47% uzturas sabiedriskās vietās, telpās, kur kāds smēķē viņu klātbūtnē, bet vairāk kā pusei no skolēniem viens vai abi vecāki smēķē.⁸

Šeit ir būtiski atzīmēt, ka bērniem, kuri dzīvo ģimenē, kur vecāki ir smēķētāji, pastāv lielāks risks, ka bērns jau piedzims ar iedzimtām veselības problēmām, kā arī palielinās zīdaiņu mirstības risks. Tāpat 30 gadu vecumā šim cilvēkam var parādīties nopietnas veselības problēmas, kas ir saistītas ar pasīvo smēķēšanu.⁹

Atzīmējot Pasaules dienu bez tabakas – 31.maiju un Starptautisko bērnu aizsardzības dienu – 1.jūniju Slimību profilakses un kontroles centrs aicina pieaugušos būt atbildīgiem un nesmēķēt bērnu klātbūtnē!

SPKC sagatavota informācija

⁵ Iveta Pudule, Anita Villeruša, Daiga Grīnberga, Biruta Velika, Māris Taube, Daiga Behmane, Vilnis Dzērve, Ritva Prāttālā Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, 2010

⁶ <http://www.arstubiedriba.lv/index.php/154-tvnet-berni-smekesana>

⁷ <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/20975-cilvektiesibu-komisija-smekesana-bernu-klatbutne-nav-pielaujama>

⁸ Biruta Velika, Daiga Grīnberga, Iveta Pudule "Starptautiskais jauniešu smēķēšanas pētījuma 2011. gada aptaujas rezultātu ziņojums", Rīga, 2012

⁹ <http://www.euro.who.int/en/what-we-do/health-topics/disease-prevention/tobacco/news/news/2012/04/deaths-from-tobacco-in-europe>